

ÚTMUTATÓ

Ez a teljesség igényével készült bibliográfia szerves részét képezi az *Ismeretlen házban* című, Csáth Géza válogatott műveit tartalmazó kétkötetes gyűjteménynek, amely 1977 tavaszán jelent meg az újvidéki Forum Könyvkiadó Vállalat gondozásában az író halálának kilencvenedik évfordulója alkalmából. Ezért abban nem tüntettük föl az írások lelőhelyét, megjelenésének pontos dátumát és azt, hogy a szerző milyen néven vagy betűjeggyel publikálta őket, mivel az érdeklődő e kiadványunkban mindezt könnyen megtalálhatja. De nemcsak a családi és írói névvel vagy csak utónévvel, az ismert betűjegyekkel és álnevekkel jelölt írásokat vettük föl, hanem azokat az aláíratlan és B.J., E.F. jelzésű cikkeket is, amelyeket az eddigi Csáth-könyvek szerkesztői mellőztek. Ezek fölvétele mellett azért döntöttünk, mert nem valószínű, hogy szerzőnk mások műveit is beragasztotta volna abba a hagyatékában fennmaradt füzetbe, amelyben saját munkáit gyűjtötte össze időrendben, még kevésbé, hogy azokban stiláris javításokat eszközölt volna, amint azt ezekkel az írásokkal tette.

Bibliográfiánk — mint már mondtunk — az életműnek a lehetőségekhez képest teljességre törekvő összcállítása. A megszorítás azt jelenti, hogy — amint azt az említett válogatás jegyzetében jeleztük — vannak Csáth-művek, amelyeknek létéről tudunk, de egyetlen, általunk elérhető könyvtárban sem találtuk meg őket. Ezek a következők:

1. A *Bíró Lajos* és *A zene szerepe a ma kultúrájában* című írások szerzőnk följegyzése szerint a Bácskai Hírlapban jelentek meg. Ebben a lapban azonban nincsenek.

2. Az *Este* című novella — úgyszintén Csáth Géza szerint — a Budapesti Naplóban és a zombori Igazságban.

jelent meg először, de a jelzett lapokban nem bukkantuk rájuk. Minthogy azonban *A varázsló kertjébe* fölvette, bizonyos, hogy 1908 előtti termés.

3. *A nagy Nóniusz és a Kereskedők* című elbeszélés is Csáth jegyzetei között szerepel. Az előbbi lelőhelyeként a Nyugatot, az utóbbi lelőhelyeként pedig a Magyarországot jelölte meg, ezek azonban nem közölték, mint ahogyan a Magyarország a *Tavaszkot* sem, a Pesti Hírlapban és a Pester Lloydban viszont a *Dénes Imrét* nem találjuk.

4. Ugyancsak Csáth jegyzeteiből tudjuk, hogy *Polygnótos festészete* címmel 1904 őszén terjedelmes tanulmányt nyújtott be egy egyetemi pályázatra, hagyatékából azonban nem került elő ennek fogalmazványa.

5. Dr. Gulyás Pál *Magyar írók élete és munkái* című művének negyedik kötetében azt írja, hogy Csáth Gézának nyolcadikos gimnazista korában egy kis zongoradarabja jelent meg Jász Géza álnéven. Ezt sem az író hagyatékában, sem az Országos Széchényi Könyvtár Kottatárában nem találtuk meg.

6. Tudunk róla, hogy Csáth a 6-os Honvédek Lapja című szabadkai alkalmi kiadvány munkatársa is volt (Bácskai Hírlap, 1918. május 18.), de ennek a lapnak egyetlenegy példánya sem maradt fenn.

7. Csáth úgy emlékezett, hogy az *Ismeretlen házban* című elbeszélését A Városban is publikálta. Ilyen című lapot többet is ismerünk, valamennyit tüzetesen átnéztük, de azt, amelyik szépirodalmat is közölt, nem találtuk.

Lehetséges, hogy más lapokban is rejlenek még Csáth-írások, hiszen például a rövid életű Május című folyóirat négy megjelent száma közül csupán az első van meg a Petőfi Irodalmi Múzeumban, a többit más magyarországi könyvtárban sem nézhettük át, mint ahogyan a Szabad Hon című rákospalota—újpesti társadalmi és közgazdasági közlönyt sem, amely pedig 1910 márciusában eredeti tárcát közölt szerzőnktől.

A Csáth Gézáról szóló írások összegyűjtésekor is a teljességre törekedtünk, csupán azokat a pár soros ismertetőket

vagy hivatkozásokat hagytuk ki a válogatás során, amelyek nélkülözhetők munkásságának értékelése szempontjából. A nyugat-európai magyar nyelvű lapok közül azonban csak az Új Látóhatár volt számunkra hozzáférhető, a tengerentúliak közül egy sem. Így nem vehettük föl azt a több fontos, a szakmabeliek előtt is mindeddig ismeretlen adatot tartalmazó, terjedelmes tanulmányt, amely föltételezhetően valamelyik észak-amerikai folyóiratban jelent meg *Délvidéki írói arcképek — Csáth Géza 1887—1919* címmel, s amelynek sem a szerzőjét, sem az írás megjelenésének helyét és idejét nem ismerjük, mert a róla készült és a birtokunkba került fénymásolat hiányos, adatait pedig nem találtuk meg a Széchenyi Könyvtárban.

A kritikákat és az egyes Csáth-művekre vonatkozó irodalmat beütve szedettük, hogy munkánkat áttekinthetőbbé tegyük.

Bibliográfiánkban nem csupán a lapokban megjelent írások szerepelnek, hanem a kötetekben közöltek is. Az ismételt közreadásokat is regisztráltuk, hogy az érdeklődők minél könnyebben hozzájuk juthassanak. Kivételt csak Kosztolányi Dezső Csáth emlékének szentelt költeményeivel tettünk, mivel azok minden gyűjteményes verseskönyvében megtalálhatók, ezek felsorolását pedig fölöslegesnek tartottuk.

A tételeket időrendben tüntettük föl az egyes részekben belül, de nemcsak a művek megjelenési helyét és idejét, hanem a lapok évfolyamát és számát is. Ezt a dátum és az oldalszám közötti tört szám jelzi, a fölvevő anyag összefüggéseire pedig a Vö. (vesd össze) és az Ua. (ugyanaz) megjelzés és a tételszám utal.

Az anyag gyűjtését 1976. december 31-én zártuk le. Földolgozása során azonban néhány újabb címszóra bukkantunk. A munkálatok előrehaladottsága miatt ezeket csak „a” jelzettel iktathattuk be a megfelelő helyre, mert különben meg kellett volna változtatnunk a tételek számát. Úgy gondoljuk azonban, hogy ez a megoldás még mindig elfogadhatóbb, mintha ezeket a cikkeket kihagytuk volna.

Ugyanez a szempont vezérelt bennünket akkor is, amikor fölvertük *A vörös Eszti* hindi nyelvű fordítását, jóllehet a rendelkezésünkre álló adatokból nem tudtuk megállapítani sem a kiadvány címét, sem a kiadó nevét.

A rövidítésjegyzékből nem kapható teljes kép a földolgozott sajtótermékek számáról, mert csak a gyakrabban előforduló újságok, folyóiratok és könyvek címét rövidítettük. Az általunk átnézett anyag tehát nagyobb, mint ahogyan arra az említett jegyzékből következtetni lehet. Viszont a jegyzék segítségével minden egyes Csáth-műről megállapítható, melyik műfajhoz tartozik. Ezt az írás címe, illetve az annotáció utáni betű jelzi.

A névmutató — Csáth Géza kivételével — a bibliográfiában előforduló minden személynevet és megfejtetlen névjelét tartalmaz, a címmutatóból azonban elhagytuk az annotált zeneművek címét, mivel föltüntetésük fölöslegesen megterhelte volna összeállításunkat.

Anyagunk összegyűjtésében nagy segítséget kaptunk a budapesti Országos Széchenyi Könyvtártól, mindenképp Miklóssy János osztályvezetőtől, a szegedi Somogyi Könyvtártól, a Szabadkai Városi Könyvtártól, rendezésében és a bibliográfia elkészítésében pedig Bcszédés Valériától, aki a munka terhének jelentős részét vállalta. Mindannyiuknak ezúton is hálás köszönetet mondunk.